

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF EN H. R. REDER.

RUBRIEK REDACTEUREN: EXAMEN-VRAAGSTUKKEN: Drs. ABR. MEY EN Drs. J. PAARDEKOOPER — LITERATUUR: Drs. S. KLEEREKOPER — BESLECHTE GESCHILLEN: PROF. Mr. CH. ZEVENBERGEN — UIT DE FINANCIËLE HUISHOUDING DER OVERHEID: J. H. TEXTOR — UIT HET BUITENLAND: W. BEIJDERWELLEN, J. E. ERDMAN, Ch. HAGEMAN EN A. M. VAN RIETSCHOTEN — EFFICIENTIE: C. A. BLAZER EN L. POLAK — BELASTINGVRAAGSTUKKEN: P. K. NIEKERK — REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT-LITERATUUR: Mej. Dr. R. PHILIPS, Drs. G. L. GROENEVELD, J. P. DE HAAN EN J. C. SPANGENBERG

BUITEN DE VASTE RUBRIEKEN WERDEN IN DEN VORIGEN JAARGANG BIJDRAGEN GEPLAATST O.A. VAN J. J. BUNING, H. VAN DULLEMEN, Dr. F. C. VAN GEER, D. J. GERRITSSEN, A. H. J. DE GOEY, J. H. HAGEMAN, G. HARTOG, Ir. B. A. DE LA HOUSSAYE, MEVR. M. G. MEY-KONING, P. J. POTGIESER, PROF. P. A. J. LOOSECAAT VERMEER, Drs. A. ROBLES, I. ROET, W. WESTRA.

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY
TESSELSCHADESTR. 15 - AMSTERDAM, TEL. 82444

UITGEVER: J. MUUSSES — PURMEREND
TELEFOON 77 — GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDRAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADruk IS GEOORLOOFD. ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS.

VERSCHEIJNT MAANDELIJKS. BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10.—. FRANCO PER POST F 10.24. BUITEN-
LAND F 10.60. MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN
JAARGANG

INHOUD

Het waardeprobleem in het belastingrecht	Blz. 113
door Dr. P. J. Adriani	
Beslechte geschillen	117
Red. Prof. Mr. Chr. van Zevenbergen	
Executoriaal derden-beslag op in pand gegeven wis- sels, door Prof. Mr. Ch. van Zevenbergen	
Belastingvraagstukken	119
Red. P. K. Niekerk	
Vormt het voordeel, door een koopman verkregen tengevolge van een onderhandsch accoord met zijn crediteuren, voor hem een onderdeel van zijn belast- baar inkomen?, door P. K. Niekerk	
Literatuur	121
Red. Drs. S. Kleerekoper	
„De steekproeven als middel van accountantscontrole” in de literatuur, door Drs. S. Kleerekoper	
Examenvraagstukken	126
Red. Drs. Abr. Mey en Drs. J. Paardekooper	
Het accountantscertificaat in het grootbedrijf met eigen accountantsdienst of controle op dochteronder- nemingen door andere accountantskantoren door Drs. Abr. Mey	
Een nieuwe lector voor de opleiding van accountants aan de R.K. Handelshoogeschool te Tilburg	129
Rekening-courantverhouding en inkomstenbelasting	129
door B. van den Berg	
Repertorium van tijdschrift-literatuur op het gebied van Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde	130
Boeken-repertorium	131
Nederlandsche Bond van Accountants	132
Nederlandsch Instituut van Accountants	132
Ontvangen boekwerken	132

HET WAARDEPROBLEEM IN HET BELASTINGRECHT

Het waardeprobleem is voor het belastingrecht van groote beteekenis. De meeste belastingen immers worden over *de waarde* geheven. Men denke aan de belastingen, geheven van vermogens of vermogensbestanddeelen, aan de belastingen op inkomsten en opbrengsten of aan die op goederen, welke in het rechts- of handelsverkeer het voorwerp eener transactie uitmaken. Steeds — enkele afwijkingen daargelaten — is grondslag der belasting: *de waarde*.

De Fiscus is daardoor genoodzaakt zijn standpunt ten opzichte van het waardeprobleem te bepalen. Niet om tot een theoretisch inzicht te komen, maar om het middel te vinden de waarde op een in de praktijk bruikbare wijze vast te stellen. Daarenboven moet de schattingsmethode tot juiste, althans redelijke resultaten leiden, daar onjuiste schattingen onbillijkheden in de belastingheffing doen ontstaan.

Gaat men na welke houding de Fiscus in den loop der tijden in verschillende landen tegenover het waardeprobleem heeft ingenomen, dan krijgt men den indruk van een voortdurende worsteling daarmede. Een worsteling, die haar eind nog niet heeft bereikt. Integendeel, in ons land staan we eerst aan het begin!

Met het oog daarop kan het van nut zijn iets mede te deelen omtrent de moeilijkheden, waarop de Fiscus is gestuit, en omtrent de pogingen die te ontgaan of op te lossen.

Bij het beschouwen van die pogingen kan men vier fasen onderscheiden:

1. De Fiscus tracht het waardeprobleem te ontwijken, tracht de grondslagen voor de belastingheffing langs omwegen te bepalen door berekeningen, waarbij van min of meer vaststaande gegevens wordt uitgegaan. Ik noem dit: *de berekenmethode*.

2. Daartegen komt verzet vanwege de onbevredigende resultaten. Men wenscht *de werkelijke waarde* als grondslag; wat daaronder moet worden verstaan is echter niet scherp omlind. De aandacht is geconcentreerd op de tegenstelling: *berekenen* of *schatten*. De voorstanders van dit laatste behalen de overwinning en nu komt tengevolge van de straks te bespreken redenen *de verkoopwaarde* op den voorgrond. Daaronder wordt dan verstaan de som, die een goed in openbare veiling onder normale omstandigheden zou opbrengen; de periode van de *verkoopwaarde*.

3. Deze verkoopwaarde blijkt een bruikbare grondslag voor de schatting van op zich zelf staande objecten, maar niet indien tot een *complex* behoorende zaken moet worden geschat. De waarde van dergelijke goederen kan niet worden bepaald door ze uit het complex te lichten en naar de veiling te brengen. Zij ontleenen hun waarde immers mede aan het complex

en kunnen niet als opzichzelf staande zaken worden geschat. Zoo komt men tot de overtuiging, dat *het complex* moet worden geschat en dat de daartoe behorende goederen slechts factoren zijn, die daarbij in aanmerking dienen te worden genomen. Dit is de periode van *het complex*.

4. In de praktijk levert dit moeilijkheden door het gebrek aan vergelijkingspunten. Men gaat weer naar de goederen terug. Maar niet om, als in de periode van de verkoopwaarde, de goederen te schatten alsof ze los waren van het complex; de schatting geschiedt in verband met de plaats, welke de goederen in het complex innemen, er wordt geschat in verband met de functie, welke de goederen in de maatschappij vervullen. De periode van *de functie*.

Deze perioden volgen niet historisch op elkaar. Ze komen tegelijkertijd naast elkaar voor; soms verschijnen ze in omgekeerde volgorde. In de meeste landen zijn zelfs de vier perioden niet te onderkennen, komen er slechts drie of zelfs twee voor.

I. De berekenmethode.

Deze is vooral veel toegepast in *Frankrijk*. De verklaring daarvan is gemakkelijk te vinden. Vóór de revolutie bestond in Frankrijk de grootst mogelijke onzekerheid omtrent de belastingheffing. De misbruiken, de afpersingen van de zijde van de pachters der belastingen en van de ambtenaren waren van dien aard geworden, dat ze één der oorzaken werden voor de uitbarsting. Daaraan is het toe te schrijven, dat het belastingstelsel der Fransche revolutie vóór alles was ingesteld op *onzekerheid*. De belastingen werden geheven naar uiterlijke ken-teekenen; grondslagen, die niet zóó voor het grijpen lagen, werden vermeden.

Lang heeft dit streven in Frankrijk nagewerkt en zelfs thans is het nog niet geheel verdwenen. Maar het verliest terrein! Om één voorbeeld te noemen: tot 1927 werd de bedrijfs-winst voor belastingdoeleinden niet vastgesteld volgens den gebruikelijken weg, dat achtte men veel te onzeker. De bedrijfs-winst werd berekend door toepassing van een coëfficiënt over den omzet. Ieder bedrijf had zijn eigen coëfficiënt, ten slotte waren er meer dan 800!

Ditzelfde streven heeft ook tengevolge gehad, dat het waardevraagstuk in het Fransche belastingrecht niet tot ontwikkeling is gekomen. En nog steeds zijn er belemmeringen. Om eenige voorbeelden te noemen:

1°. *Onroerend goed*. Voor verschillende belastingen kwam niet de waarde, maar de gekapitaliseerde opbrengst in aanmerking. Na hevigen strijd kwam eerst in 1918 de valeur vénale in de Fransche Successiewet.

2°. *Schuldvorderingen*. Er wordt niet geheven over de waarde der vordering, maar over het nominale kapitaal. Sinds 1918 wordt schatting der vordering toegelaten indien de debiteur failliet of in déconfiture is. Men beschouwt de concessie van 1918 als een bijzondere gunst voor den schuldeischer.

3°. *Inboedel e.d.* Is de inboedel niet binnen twee jaar na het overlijden verkocht, dan geldt als waarde: 60 % van de verzekerde som — vroeger had men 33 % als de waarde aangenomen. Was het goed niet verzekerd en blijkt niet op andere wijze van de waarde, dan wordt als waarde aangenomen 5 % van het geheele vermogen.

Zoo ziet men overal een ontwijken van het waardeprobleem. Verhelderende inzichten zijn daár niet te verwachten. Er is van ouds slechts één punt, waar het waardebegrip naar voren komt, dat is daar, waar de fiscus wil controleeren of de in een akte vermelde verkoopprijs van een onroerend goed wel juist is. Daar wordt het begrip valeur vénale gesteld, en daar

ontwikkelt zich een jurisprudentie over het begrip *verkoop-waarde*, doch deze is uitsluitend ingesteld op *onroerend goed*.

Het is van belang dit uitdrukkelijk te constateeren, omdat onze oudere belastingwetgeving in sterke mate onder Franschen invloed staat. Men kan daaruit afleiden, welken kijk op het waardevraagstuk wij van huis uit in onze belastingwetgeving hebben meegekregen.

De berekenmethode is ook in andere landen terug te vinden. Ik noem *Duitschland* waar men in 1893 in de Pruisische vermogensbelasting begon met „der gemeine Wert” op den voorgrond te stellen; in 1909 werd die voor gronden, duurzaam voor land- of boscheultuur dienend, vervangen door den *Ertragswert*, welke werd verkregen door het kapitaliseeren van de jaarlijksche opbrengst.

Zoo is de toestand nog. De schattingsvoorschriften zijn thans samengebracht in het *Reichsbewertungsgesetz* 1931. Volgens die wet wordt „der gemeine Wert” geschat, maar voor kapitaal-goederen, dienend voor land-, bosch- of tuinbouw geldt de *Ertragswert*, welke wordt gesteld op 18 (vroeger 25) maal den „Reinertrag”. Deze wordt niet voor elk bedrijf afzonderlijk bepaald, maar als gemiddelde aan de hand van bepaalde typen vastgesteld. Het bijzondere hierbij is, dat aldus niet alleen het land wordt geschat, doch alles wat tot het bedrijf behoort. Er wordt evenwel een uitzondering gemaakt voor geld, vorderingen en „ein über den normalen Bestand hinausgehender Bestand an nicht stehenden (umlaufenden) Betriebsmitteln”. (§ 28 R.B.G.)

Hier vindt men dus een schatting (volgens de berekenmethode) van een *complex*. Niet het complex, zooals het daar ligt, maar ontdaan van wat er te veel is aan umlaufenden Betriebs-mitteln.

Zoo zou ik kunnen doorgaan en wijzen op andere landen, waar jaren achtereen strijd gevoerd is over bereken- of schattingsmethode. In *Engeland* duurde het tot 1910 eer de schattingsmethode algemeen werd doorgevoerd; *Zwitserland* met zijn gecompliceerd belastingrecht levert ook de noodige voorbeelden. Ook daar treft men den *Ertragswert* aan, doch deze verschijnt daar in een ander licht. Verschillende kantons hebben een belastingstelsel, waarbij de inkomstenbelasting in het centrum staat; deze wordt dan aangevuld door een vermogensbelasting of door opbrengstbelastingen. Nu hebben die opbrengstbelastingen, voorzover ze opbrengsten uit vermogen treffen, soms den vorm van een vermogensbelasting aangenomen. De vermogensbelasting is dus soms een belasting op het vermogen zelf, onafhankelijk van de opbrengst, soms een belasting op de vermogensopbrengsten. Die tegenstelling vindt men terug in de schattingsmethode ten opzichte van onroerend goed: de verkoopwaarde indien het vermogen zelf wordt belast, den *Ertragswert* indien de vermogensbelasting de vermogensopbrengsten beoogt te treffen. Hier staat men dus voor een geval, waarin de schattingsmethode beheerscht wordt door de functie, welke de belasting in het belastingstelsel heeft te vervullen.

Dit voert ons rechtstreeks naar de ontwikkeling van het waardevraagstuk in het *Nederlandsch* belastingrecht. Ook wij hebben namelijk de berekenmethode gekend en wel voor de vermogensbelasting van af 1892 tot 1918. Toen werd de waarde van onroerende goederen vastgesteld door op in de wet geregelde wijze de „belastbare opbrengst”, den grondslag voor de grondbelasting, te kapitaliseeren. In theorie was dat niet onjuist, omdat tot 1914 de vermogensbelasting een onderdeel vormde van de z.g. *gesplitste inkomstenbelasting* (vermogens- en bedrijfsbelasting) en dus beoogde niet het vermogen zelf, maar de ver-

mogens-inkomsten te treffen. Toch was deze schattingsmethode niet te vergelijken met de zoojuist genoemde Zwitsersehe. Want bij ons werd niet uitgegaan van het „vermogensinkomen”, Ertrag, om daaruit het vermogen te berekenen en dus den „Ertragswert” vast te stellen; integendeel, de wet van 1892 ging uit van de kapitaalswaarde van het vermogen en leidde daaruit het vermogensinkomen af, door dit te stellen op 4 %. Daarbij paste het kapitaliseeren der belastbare opbrengst niet. Daar kwam nog bij, dat de „belastbare opbrengst”, lange jaren geleden vastgesteld, niet met de werkelijkheid overeenstemde, zoodat de waarde, verkregen door kapitaliseeren daarvan, een allesbehalve nauwkeurig beeld van den werkelijken toestand gaf.

Toch heeft het groote moeite gekost de berekenmethode uit de wet op de vermogensbelasting verwijderd te krijgen. Toen na de invoering der inkomstenbelasting, de vermogensbelasting een belasting van het vermogen zelf was geworden, zijn eenige vergeefsche pogingen daartoe gedaan. Eindelijk is het Minister Treub in 1918 gelukt.

II. De periode van de verkoopwaarde.

Uit het bovenstaande is gebleken, hoe in vele landen strijd is gevoerd omtrent de schattingsmethode. De tegenstelling was: berekenen uit min of meer vaststaande gegevens of schatten van de waarde. De aandacht was geheel geconcentreerd op die tegenstelling. Men had geen aandacht voor de vraag, wat onder *waarde* moet worden verstaan, men had geen oog voor de verschillende opvattingen, die omtrent het begrip *waarde* mogelijk zijn. En zoo werd vermoedelijk niet eens opgemerkt, dat in de belastingwetgeving verschillende uitdrukkingen werden gebezigd ter aanduiding van de waarde, welke voor de belastingheffing in aanmerking zou moeten worden genomen.

De Fransche Registratiewet, waarin het hierboven genoemde begrip *valeur vénale* voorkomt, hoofdzakelijk als middel om te controleeren of de in een akte vermelde koopprijs van onroerend goed juist is opgegeven, heeft hier gegolden tot 1917. Omtrent dat begrip is een jurisprudentie ontstaan en zoo werd het begrip *verkoopwaarde* gevormd uitsluitend in verband met onroerend goed. De verkoopwaarde werd dan omschreven als de te verwachten opbrengst van een veiling onder normale omstandigheden. Voor onroerend goed was dat juist, omdat daarvoor de veiling de aangewezen markt is.

Dit laatste werd echter niet opgemerkt en zoo ontstond de opvatting, dat de veiling het kenmerk is ter vaststelling van de verkoopwaarde, ook voor zaken waarvoor de veiling niet de gewone markt is.

De Fransche Successiewet werd dadelijk in 1813 buiten werking gesteld en vervangen door een nationale wet. De berekenmethode van de Fransche wet was daarin niet overgenomen. De volle aandacht viel ook toen op het afbreken van de berekenmethode, niet op het opbouwen van een waardebegrip. Vermoedelijk heeft men niet eens bemerkt, dat men verschillende uitdrukkingen in de wet bracht: voor onroerend- en roerend lichamenlijk goed: *de verkoopwaarde*, voor schuldvorderingen: *de geldswaarde*, voor hypothecaire vorderingen: *het kapitaal, door aangever te bepalen*. Ook de tegenwoordige Successiewet stelt naast elkaar: waarde, verkoopwaarde, geldswaarde, contante waarde. Men vraagt zich af: vormt elk woord een apart begrip, of zijn al die woorden slechts uiting van de ééne gedachte: niet berekenen, maar schatten?

In de wet op de vermogensbelasting vindt men: verkoopwaarde, geldswaarde, geldswaarde in verband met de bestem-

ming; de Registratiewet spreekt van verkoopwaarde, de wet op de inkomstenbelasting van geldswaarde. Zoo kan men doorgaan! Is betekenis te hechten aan deze terminologie?

Bij de toepassing der wet op de vermogensbelasting heeft die vraag beantwoording gevonden. Helaas zijn twee antwoorden gegeven. Uit wat Minister Treub bij de behandeling van het wetsontwerp opmerkte, valt af te leiden, dat deze geen verschil wenschte te maken. Dat bleek uit zijn toelichting omtrent de wijze waarop de verkoopwaarde van een buitenplaats zou worden bepaald. De H. R. heeft echter anders geoordeeld; de betekenis, die Minister Treub gaf aan de *verkoopwaarde* in verband met de schatting van een buitenplaats, heeft de H. R. juist gegeven aan het begrip *geldswaarde*.

Verkoopwaarde is volgens den H. R. de prijs, die het publiek voor de zaak zal willen geven; *geldswaarde* is de waarde, welke de zaak heeft voor den tegenwoordigen eigenaar als bestanddeel van zijn vermogen. Onroerend goed wordt geschat naar de verkoopwaarde (art. 7A der wet); de bestemming van den eigenaar om het goed als buitenplaats te gebruiken is daarom van geen invloed; bouwspeculanten, die bij aanbidding als gegadigden zouden optreden, zouden andere plannen hebben, zij zijn het, die de verkoopwaarde bepalen. Bedrijfsvee moet volgens de wet naar de *geldswaarde* worden geschat, dat is *niet* hetzelfde als de verkoopwaarde; de bestemming van den eigenaar dient in aanmerking te worden genomen. Later heeft de H. R. dezelfde gedachte herhaaldelijk toegepast op de schatting van de *geldswaarde* van incourante aandelen N.V.

Ik zal geen critiek geven, hoewel ook van wettelijk standpunt bedenkingen zijn in te brengen. Tot op zekere hoogte wil ik zelfs instemming betuigen met deze jurisprudentie, omdat daardoor een bres geschoten wort in het starre systeem, dat de *verkoopwaarde* = vermoedelijke veilingsofbrengst de algemeene basis voor de belastingheffing zou zijn. De H. R. heeft differentiatie gebracht. Die is wel is waar vastgeklampt aan een *woord*, niet in verband gebracht met de plaats welke het te schatten object in het maatschappelijk verkeer inneemt, maar misschien zal het mogelijk blijken eens de kracht der gebruikte *woorden* te breken en tot toepassing van economisch juiste *begrippen* te komen.

III. De periode van het complex.

In 1919 werden in Duitschland de technische grondslagen der geheele belastingheffing in één wet ondergebracht, de Reichs-Abgaben Ordnung. Daarin werden ook schattingsvoorschriften opgenomen.

Een der belangrijkste voorschriften was: „Jede wirtschaftliche Einheit ist für sich zu bewerten und ihr Wert im ganzen festzustellen”. De waarde der eenheid — zoo was de redeneering — is iets anders dan de waarde der bestanddeelen. De waarde van het complex is afhankelijk van het nut van het complex. De materiele bestanddeelen zijn factoren voor de schatting, maar de immateriele evenzeer. De rechtspraak bracht deze gedachte tot ontwikkeling. De waarde van een fabriek kan niet bepaald worden door de waarde van de gebouwen, de voorraden enz. samen te tellen; men moet zich afvragen wat de fabriek als geheel „im Geschäftsverkehr” zou gelden. In de practijk kwam het daarop neer, dat de waarde der materiele bestanddeelen werd vermeerderd met de immateriele, de goodwill. Wat hierboven bij den Ertragswert trof: het kapitaliseeren van de opbrengst *van het complex*, werd ook hier toegepast.

Hoe groot verschil met Frankrijk! En toch in het

Fransche handelsrecht kent men het *fonds de commerce*, geregeld bij een wet van 1909. Het is een juridisch begrip, omvatend het complex. Het kan worden verkocht en verpand en omvat goederen en clientèle. Bij verkoop kan een prijs worden bedongen voor goederen en clientèle afzonderlijk. Daarvan heeft het belastingrecht gebruik gemaakt, en zoo wordt bij vermogensheffingen (successie) naast schatting der goederen ook schatting van het fonds de commerce geëischt. Evenzoo in België.

Langs juridischen weg werd daar dus bereikt (al is er verschil), wat in Duitschland uit de worsteling met het waardeprobleem ontstond.

In 1925 kwam het reeds genoemde Reichsbewertungsgesetz tot stand; dit bracht eenheid in de schattingen voor de verschillende belastingen. Ook die wet spreekt van „Wirtschaftliche Einheit”, doch bevat daarnaast een bepaling die moeilijk met de Gesamtbewertung, de schatting van het complex, is overeen te brengen. Daardoor ontstond groote twijfel, of de immaterieele waarde nog wel in aanmerking mocht worden genomen. Het Reichs Finanz Hof maakte bij Arrest van 28 Febr. 1930 een eind aan dien twijfel, door te beslissen, dat de wet de Gesamtbewertung niet meer kent. Maar, voegde het R. F. H. daaraan toe: dat neemt niet weg, dat bij de schatting van tot een complex (bedrijf) behoorende kapitaalgoederen, rekening moet worden gehouden met de omstandigheid dat ze tot het bedrijf behooren; daarbij dient te worden uitgegaan van de veronderstelling, dat het bedrijf zal worden voortgezet. Hier treedt dus op den voorgrond de gedachte, dat kapitaalgoederen moeten worden geschat in verband met de functie, welke zij in het maatschappelijk verkeer innemen.

IV. De periode van schatting in verband met de functie.

Belangrijk is de ontwikkeling der Duitse jurisprudentie na 1930, toen de Gesamtbewertung werd verworpen. Er werd ingevoerd het woord *Teilwert* om aan te duiden, dat het object wordt geschat als onderdeel van het complex. Een arrest van het R. F. H. van 28 Aug. 1930 handelt over den *Teilwert* van machines. Deze werd gesteld op de waarde, die een koper van het geheele bedrijf minder zou betalen, zoo die machines niet tot het bedrijf behoorden. Die koper zou zich afvragen wat hij zou moeten opofferen om die noodzakelijke machines in de fabriek te krijgen. Het R. F. H. gaat hier in de richting van de vervangingswaarde van Prof. Limperg. Nog duidelijker komt dat uit in een uitspraak van 26 Nov. 1931 over de schatting van een handelsvoorraad. Het betrof een graanvoorraad. De Fiscus had zich reeds op het standpunt van de vervangingswaarde gesteld, had zelfs beweerd, dat de *Teilwert* steeds overeenstemt met den „Wiederbeschaffungspreis”. Verschil van meening bestond over het vaststellen daarvan. De Fiscus had den beursprijs genomen op den dag der balansafsluiting; de belastingplichtige voerde aan, dat dit juist het oogenblik was, dat de nieuwe oogst in aantocht is en dat beursnoteringen dan geen maatstaf zijn. Kort daarna had hij voor veel lager prijzen ingekocht. Het R. F. H. weigerde zeer nadrukkelijk aan te nemen, dat de *Teilwert* nooit onder den Wiederbeschaffungspreis zou kunnen liggen en besliste, dat de beursnotering slechts een aankoopingspunt vormt. Beslissend is de prijs, dien de koper van het geheele bedrijf voor den aanwezigen voorraad betalen zou. Als algemeen regel kan de groothandelsinkoopprijs als grondslag worden genomen. De mogelijkheid van afwijkingen wordt erkend.

Nu het Nederlandsch belastingrecht. Gesamtbewertung is in onze belastingwetgeving niet bekend. Onze belastingwetten

schrijven voor hoe de verschillende kapitaalgoederen geschat moeten worden. Van de schatting van een *complex* is nergens sprake. Men leze o.a. art. 47 1° der Successiewet: onroerende zaken, schatten de verkoopwaarde; hypotheecaire schuldvoordringen, aangeven het bedrag van het kapitaal of de te schatten waarde; effecten, aangeven de geldswaarde volgens de officiële prijscourant of, zoo zij daarop niet bekend staan, naar de begroting van aangevers; schepen e.d. te schatten op de verkoopwaarde; schuldvoordringen op de te begrooten geldswaarde van het kapitaal; roerende goederen, op de verkoopwaarde.

Vergelijk daarmede art. 7 A der wet op de vermogensbelasting: onroerende zaken: verkoopwaarde; hypotheecaire voordringen: het bedrag van het kapitaal of de te begrooten waarde; effecten op de geldswaarde volgens bovengenoemde prijscourant of anders naar de laatste bekende gegevens; alle niet uitdrukkelijk genoemde zaken op hare geldswaarde in verband met hare bestemming, voorzover deze op de waarde invloed heeft. Legt men daarnaast art. 50 Registratiewet 1917 handelend over inbreng van kapitaalgoederen in een naamloze vennootschap enz., dan vindt men daar vrijwel dezelfde goederen omschreven, met de vermelding, dat daarvan de verkoopwaarde moet worden geschat.

Overal dus schatting van *goederen*; daardoor blijft de goodwill buiten aanmerking.¹⁾

Wij kennen dus alleen de schatting van afzonderlijke zaken, doch missen het voorschrift, dat bij de schatting rekening moet worden gehouden met de plaats, welke het te schatten object in het complex inneemt. Het begrip *Teilwert*, zooals dat in de latere Duitse rechtspraak voorkomt, is in onze wetgeving niet tot uitdrukking gekomen.

Aan de omstandigheid, dat in onze wetten verschillende uitdrukkingen worden gebezigd als: waarde, verkoopwaarde, geldswaarde enz. zou ik — zooals reeds gezegd — weinig beteekenis willen toekennen, omdat achter die woorden geen andere gedachte schuilt dan de negatieve: weg met de berekenmethode! Daarover denkt men echter in den regel anders, verg. wat hierboven over de jurisprudentie van den H. R. over de vermogensbelasting werd gezegd.

De vraag dringt zich op, of ook bij ons bij de schatting niet rekening behoort te worden gehouden met de plaats, welke het te schatten object inneemt in het complex, waartoe het behoort. Wel is waar niet krachtens uitdrukkelijk wetsvoorschrift, maar als iets dat van zelf spreekt.

Een kapitaalgoed, b.v. een goederenvoorraad, moet worden geschat als bestanddeel van een vermogen of een nalatenschap. Dat goed kan niet worden losgemaakt van het complex waartoe het behoort. Zou men dat goed schatten buiten dat verband, als iets op zichzelf staands, dan zou men niet schatten, het goed, dat tot het vermogen of de nalatenschap behoort, maar iets anders.

Of de wet voorschrijft, dat de tot een ingangzijnd bedrijf behoorende goederenvoorraad moet worden geschat op de verkoopwaarde (Successie-Registratiewet) of op de geldswaarde (vermogensbelasting), steeds zal men rekening moeten houden met het feit, dat de goederenvoorraad een onderdeel vormt van dat bedrijf en met de prijzen geldend op de markten, waarop dat bedrijf is aangewezen.

In de praktijk wordt dit echter verre van algemeen erkend.

¹⁾ Bij de aangifte voor de vermogensbelasting volgens de balans (art. 9 der wet) kan de goodwill invloed hebben op het aan te geven „kapitaalsaldo”. Dat staat buiten de schattingskwestie; daarom laat ik dit punt buiten bespreking.

Waar de wet van *geldswaarde* spreekt, zal men wellicht weinig tegenspraak ontmoeten. Die is echter wél te wachten, als het de toepassing van Successie- en Registratiewet geldt, die immers schatting der *verkoopwaarde* voorschrijven. *Verkoopwaarde*, zoo wordt dan geredeneerd, is de prijs, welke de goederen op een openbare veiling zouden opbrengen! Dan duikt weer op het begrip *verkoopwaarde*, zooals het onder de Fransche wetsbepalingen ten opzichte van onroerende goederen was ontstaan. Men vergeet evenwel, dat voor onroerend goed de veiling *de* aangewezen markt is, maar dat de tot een ingangzijnd bedrijf behorende goederenvoorraad op een geheel andere markt is aangewezen!

Er komt echter kentering. In voorschriften door den Minister van Financiën gegeven omtrent de toepassing der Successiewet (aanschrijving 15 Juni 1932, te vinden in W. P. N. R. 3261 en P. W. 13272) komt een andere opvatting tot uiting. 't Is belangrijk, dat die voorschriften juist de Successiewet betreffen, omdat deze voor goederenvoorraden (vallend onder art. 47 1° i: roerende goederen) schatting der *verkoopwaarde* voorschrijft.

De Minister zegt, dat de verkoopwaarde eener zaak *niet* steeds gekend wordt door de opbrengst eener publieke verkoop onder normale omstandigheden. De verkoopwaarde is die, welke vastgesteld wordt op de markt waar koopers en verkopers elkander vinden. Ten aanzien van roerende goederen — en daarbij wordt in de eerste plaats gedacht aan een goederenvoorraad — zal die markt geenszins steeds de publieke veiling zijn. De Minister erkent dus, dat één zelfde zaak niet steeds dezelfde verkoopwaarde heeft, doch dat de waarde afhangt van de plaats, waar de zaak zich in het productieproces bevindt, van de markt, waarop die zaak in verband daarmee is aangewezen. De Minister maakt zich dus los van het oude begrip: verkoopwaarde en schrijft voor rekening te houden met de functie der zaak in het productieproces.

Dan ontstaat de vraag op welke wijze met die functie moet worden rekening gehouden. Moet men, vasthoudend aan het woord *verkoopwaarde* schatten wat de zaak op de *verkoopmarkt* zou opbrengen met aftrek van de winst, welke bij den verkoop zou worden gemaakt?

Of mag men op grond van het boven betoogde aan dat woord *verkoopwaarde* bijzondere beteekenis ontzeggen? Dan komt ook voor ons belastingrecht de baan vrij voor de oplossing door het Duitsche R. F. H. gegeven, welke, zooals gezegd, zoozeer gaat in de richting van de vervangingswaarde van Prof. *Limperg*. De bovenbedoelde Ministeriele aanschrijving gaat inderdaad dien kant op: „courante handelsgoederen moeten worden geschat op de waarde welke ten sterfdage zou moeten worden opgeofferd om die zaken voor het bedrijf te verkrijgen.”

Met de bovengenoemde aanschrijving is het probleem niet opgelost. Integendeel, de moeilijkheden zullen nu eerst beginnen! De beteekenis der aanschrijving ligt niet in de daarin gegeven regelen, ook niet in hare motiveering, maar in de afsluiting van de periode der verkoopwaarde en het openstellen van de periode: schatten in verband met de functie. Merkwaardig, dat de wet op de vermogensbelasting al veel eerder die schattingswijze heeft gekend: geldswaarde in verband met de bestemming!

De aanschrijving vermeldt, dat incurant goed geschat moet worden naar de prijzen, die op een openbare verkoop of bij verkoop aan de tweede-hands-handel bedongen kunnen worden; dat de vervangingswaarde niet kan worden genomen indien voortzetting van het bedrijf niet mogelijk of gerechtvaardigd is. De praktijk zal nog meer beslissingen noodig maken; er zal stelling genomen moeten worden ten opzichte van de vraag of

aan 'de vervangingswaarde ook kan worden vastgehouden indien de opbrengstwaarde lager is.

Wordt de gedachte, dat bij de schatting dient te worden uitgegaan van de functie van het te schatten object algemeen doorgevoerd, dan zal dit van meer algemeene beteekenis zijn en o.a. van invloed zijn op de schatting van incurante aandelen in naamloze vennootschappen. Ik ga daarop echter niet verder in. De bedoeling van dit opstel is alleen een overzicht te geven van de worsteling van den fiscus met het waardeprobleem en om te onderzoeken in welke phase die worsteling zich in ons land bevindt.

Dr. P. J. A. ADRIANI

BESLECHTE GESCHILLEN

Red. Prof. Mr. CH. ZEVENBERGEN

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

Executoriaal derden-beslag op in pand gegeven wissels

In het Januari-nummer bespraken wij den aard en de gevolgen van het pandrecht op een wissel aan de hand van de arresten van den Hoogen Raad van 20 Mei 1932. Thans rest ons nog, na te gaan, wederom in aansluiting aan de genoemde arresten, het karakter en de werking van het op een wissel gelegde derden-beslag.

Achtereenvolgens zullen de volgende vragen ter sprake worden gebracht:

- 1°. Laat ons recht executoriaal derden-beslag op wissels toe?
- 2°. Zoo ja, welk effect heeft dan dit beslag,
 - a. indien het gelegd is op nog niet vervallen wissels;
 - b. indien het gelegd is op reeds vervallen, doch nog niet ter betaling aangeboden wissels;
 - c. indien het gelegd is op reeds vervallen en ter betaling aangeboden wissels?

* * *

Is naar ons recht executoriaal derden-beslag op wissels mogelijk?

Het is een merkwaardig verschijnsel, dat aan een zoo belangrijk onderdeel van het privaatrecht als de regeling der executoriale beslagen ten onzent, anders dan b.v. in Duitschland of Frankrijk, door de rechtsgeleerde schrijvers totnutoe zoo weinig aandacht is besteed. Nog onlangs wees de Groningsche hoogleraar Mr. *I. B. Cohen* daarop in zijn *Praeadvies* voor de *Nederlandsche Juristen-Vereeniging* 1932 over de vraag: „*Behoeft de regeling van het beslag onder derden wijziging?*” „Het is op „merkelijk”, zoo schrijft hij, „hoe schaars de Nederlandsche „rechts-litteratuur de executie en de conservatoire maatregelen „heeft bedeed. Ons standaardwerk over procesrecht, het boek „van *Faure*, zwijgt over die onderwerpen bijna geheel en in „*Star Busmann's* hoofdstukken hebben ze nog geen plaats gevonden. Monografieën over deze onderwerpen zijn, voor zoover „mij bekend is, niet verschenen, behoudens eenige proefschriften.”

Het zal na kennisneming hiervan bij niemand verwondering wekken, dat het ons niet gelukt is meer dan twee auteurs te ontdekken, die zich met de bovengestelde vraag inlaten, n.l. Prof. *Star Busmann*, in zijn aantekening op dit arrest van den II. R. in W. 12480 en Mr. *G. Parser*, den mede-praeadviseur van Mr. *Cohen* over hetzelfde onderwerp. Begrijp ik het betoog van Mr. *Parser* goed, dan is, volgens hem, naar ons recht het derden-